

אורי ניר
מבפנים

אורי ניר מבפנים

אורי ניר

מבפנים

בית האמנים, תל-אביב

16 ביוני - 9 ביולי 2022

אוצרת התערוכה: גלית סמל

עיצוב והפקת קטלוג: ענת לוסטינגר

צילום עבודות: מיכאל יגודין

הדפסה: דפוס ביט

כריכה: ללא כותרת (תפנים), 2012, שמן על בד, 50X65

המידות נתונות בסנטימטרים, רוחב X גובה

© 2022, כל הזכויות שמורות לאמן

בית האמנים ע"ש יוסף זריצקי, תל אביב, רח' אלחרזי 9, 64244. טל' 03-5246685
ימים ב'–ה' 10:00–13:00, 17:00–19:00; יום ו' 10:00–13:00; שבת 11:00–14:00
The Artists' House, Tel Aviv, 9 Alcharizi St., 64244. Tel. 972-3-5246685

www.artistshouse.co.il

אורי ניר מבפנים

גלית סמל

הציורים של ניר הם אל-זמניים. הוא מצייר חללים ריקים השואבים פנימה את הצופה, מנותקים ממקום ומזמן מוגדרים ונעדרים כל אלמנט נרטיבי או דמויות. ציוריו אינם משקפים את המציאות אלא נשענים עליה. הם מתבססים, כמקור השראה, על תצלומים של חללים פנימיים אדריכליים - בין היתר של תיאטראות, היכלי תרבות ומוזיאונים. נושא התפנימים (interiors) מככב בפעילותו האמנותית במשך העשור האחרון. פעמים רבות ניר נוהג לשנות את מאפייני החלל, ההשתקפויות, מקור האור, הצל והצבעוניות. לעיתים הוא מתעלם לחלוטין מחלקי מבנה מסוימים וכך משנה את הפונקציונליות של החלל.

ניר עוסק בפירוק ובהרכבה מחדש של חלקי המבנה, שהופכים לכדי שלם חדש ומתעתע. בתהליך עבודתו הוא בוחן כל העת את הציור ובודק אם צריך לעדן, לחדד, או אף להחסיר דברים, כמו גרם מדרגות או מעקה. הוא מבצע בחלל האדריכלי מהלך של הפשטה מבפנים, בעודו מציג את המבנה במצבו המרוקן, ללא חפצים או סימנים שיעידו על הפעילות המתרחשת בו. ניר עורך שינויים פיזיים בחלל, המפריעים לזרימתו. באקטים של עריכה הוא בוחר באופן סלקטיבי חתכים ציוריים של הדימוי המקורי ומעבדם באמצעות בחירת הזווית שבה הוא מבקש להתמקד. בכל המהלכים הללו הוא מערער על המדיום הצילומי, המייצג את המציאות באופן מהימן, ומשנה את הדימוי באופן שמאתגר את אופן הראייה של הצופים.

ניר נוהג להשתמש בדימוי הצילומי כדי לבחון את ההשתקפויות ואת נפילות האור, ובתוך כך שואף לכך שזוויות הטלת האור ייצגו אשליית חלל אמיתית. הצילום ומקורות האור הנתפסים בו מעניינים אותו יותר מאשר המבנה האדריכלי עצמו. הוא מתעניין במיקום ההשתקפויות, במשחקי האור והצל, בשימוש בסקלת הצבעים והגוונים ובאופן הביצוע של מעברי הצבע. לעיתים הוא נוהג לשנות את הסקלה הצבעונית, אך תמיד מקפיד להסתמך על תזוזת האור בתוך החלל ולצייר את החללים השטופים באור הטבעי, החודר מבעד לפתחים ומושלך על הקירות ועל הרצפה.

לניר יש משיכה לחללים ריקים, ובהתייחסו אליהם הוא חוקר אלמנטים פורמליסטיים כמו קו, צבע, צורה ומרקם ומתעניין בקומפוזיציות, בטקסטורות, בחיבורים טקסטורליים, במעברי

ללא כותרת (תפנים), 2016, שמן על בד, 65X50

צבע, בהנחות מכחול ובסימני מברשת. העניין שלו אינו מתמקד בעיקרו בתוכן החלל ובייעודו, אלא הוא מונע משיקולים ציוריים ואמנותיים. הציור הופך לכמעט מופשט, לאוסף של צורות ומעברים צבעוניים. אומנם קיימת אשליית חלל, אך חשיבות מעשה הציור עולה לאין ערוך על מאפייני הצילום המקורי. כל פרט שנותר בציוריו המוגמרים של ניר משרת מטרה לשם יצירת סגנון מוקפד ואווירה מטאפיזית.

כוחם של הציורים טמון בכך שהם אינם כופים את עצמם על הצופה אלא גורמים לו להשתהות מולם. במבט ראשון נדמה כי החלל ריק, אך למעשה הוא כאמור מלא במשחקי אור, בטקסטורות ובמעברים צבעוניים. הבהייה מאפשרת לצופה להיכנס למצב מדיטטיבי של שיטוט, המתאפיין בחוויה של חשש והתרגשות גם יחד מהכניסה לתוך החלל שנראה נטוש, אך מתגלה כבעל אלמנטים צורניים זוויתיים, קצב ותכונות פיסוליות. זוהי כניסה לתוך הרפתקה מסתורית, שיש בה תחושת ניכור ואיום לצד שקט אניגמטי. החללים מבטאים יופי וחרדה באופן סימולטני ונעים בין הנסתר לגלוי, בין האפל והמואר. למרות תחושת הניכור, הם מעוררים פליאה בזכות היופי והאור הרב המציף אותם. אווירת הרוגע והשלווה גורמת לצופה להתבונן זמן רב בציורים ולתהות על סוד קסמם.

החללים הנטושים ריקים מאדם ומנותקים מסביבה מגדירה, או כזו העשויה לספק עוגן שישייך אותם למקום ספציפי כלשהו. הם נעדרים גם אובייקטים שמייצגים תקופה או סגנון ברורים, ואין שום נקודת מבט מתוכם לעבר החוץ או הנוף. במבט ראשון הם נראים מוגדרים למדי, אך מבט נוסף בהם מעורר תהיות לנוכח מאפייניהם. החשיפה לחללים הבלתי מציאותיים, חסרי ההווה, העבר או העתיד - מעין זמן שעבר תהליך התרוקנות - מותירה את הצופה במצב של דיסאוריינטציה גיאוגרפית, רגשית ומנטלית.

רבים מהציורים מתארים חללי תצוגה משדה האמנות והתרבות ומתמקדים במקום שבו האמנות מתרחשת ומוצגת, אך מתעלמים מיצירות האמנות עצמן. ציוריו המוקדמים של ניר מתייחסים למורשת של "הקובייה הלבנה", כלומר מרחב תצוגה ניטרלי המרוקן מחפצי אמנות - מושג שטבע מבקר האמנות האירי בריאן או'דוהרטי ב־1976.[[]^{דרוש מקור]} בציוריו המאוחרים יותר הפך החלל ממבנה גיאומטרי פשוט וצנוע למרחב שאפתני בצורתו ובמערכת חלליו, באופן שפורץ את המוסכמות האדריכליות המודרניות.

לדברי הפילוסוף הצרפתי אנרי לפבר,² כל חברה מייצרת את המרחב שלה באמצעות הענקת משמעות לחלל נתון, כאשר מנגנון חלוקת החלל מייצר התנהלות מערכתית מסוימת. בהקשר זה אפשר לומר כי ניר מבקש להציע שינוי של נקודת המבט ולהמציא מחדש את המרחב באמצעות פירוק ובנייה מחדש שלו. המכחול משמש אותו לביטוי של הלכי רוח מדיטטיביים, שבהם הפנימי והחיצוני מחברים בין מרחב קונקרטי ובין מרחב מופשט ונשגב. הוא מרכיב מכלול הרמוני, מרתק ומורכב של חללים, המתקיימים בתפר שבין מופשט גיאומטרי לבין ריאליזם מהוקצע. סגנון ציורו משלב אלמנטים אדריכליים עכשוויים, הכוללים קירות מעוגלים, זוויות ומסדרונות, המחלקים את החלל לנפחים משניים. שלל מפלסי המבנה חודרים זה לתוך זה ויוצרים מורכבות גיאומטרית ייחודית.

תצלום של יצירתו של ניר משרת, "החלל הלבן", 2018, גלריית הווייט קוב, סן פרנסיסקו, קליפורניה

↑ Brian O’Doherty ,Inside the White Cube: The Ideology of the Gallery Space (San Francisco: The Lapis Press, 1976).

↑ אנרי לפבר, המרחב (החברתי) הוא מוצר (חברתי), תרגום: אבנר להב (תל אביב: רסלינג, 2018), עמ’ 20.

לעיסוק בחללים מוזיאליים יש זיקה ברורה לנושא הזמן. לדברי הפילוסוף הצרפתי מישל פוקו,³ מוזיאון הוא הטרוטופיה (צורה ייחודית סגורה של מרחב וזמן), ובמהותו הוא קשור לעיקרון הצבירה של זמן לאינסוף נצחי. לדברי האדריכל יהודה גרינפילד־גילת,⁴ לכל מבנה או מרחב יש עמדה ביחס לזמן, המתבטאת בו באופנים שונים. מרחבים בעלי זיקה חזקה לזמן הם בדרך כלל אלו שהחברה מעניקה להם מידה רבה יותר של הון סמלי. כיוון שהמוזיאון הוא מקום שנועד לקדש את הזמן, עיצוב המרחב שלו מקבל משמעות רבה. מרחבים שבהם ניתן דגש משמעותי לזמן מאפשרים לאדריכלות של העידן המודרני - העידן של הזמן - לייצר אופי מרחבי איקוני בתקופה שבה למרחב לבדו אין לגיטימציה. יכולתה של האדריכלות להפוך את המרחב לנשגב מותנית ביכולת לשלב בו את הזמן כרכיב מהותי. סוד הצלחתה של האדריכלות תלוי ביכולתה להעניק לזמן משמעות של ממש. דומה כי קביעות אלו עשויות להעשיר את ההתבוננות על אופני הייצוג של החללים האדריכליים בעבודותיו של ניר.

בסדרה ייחודית זו ניר ממשיך לעסוק בשכלול שפתו הציורית. הוא מצייר ציור טיפולוגי שמזכיר במעט את סגנון עבודתם של הצלמים הגרמניים ברנד והילה בכר,⁵ שהיו מחלוצי הסגנון הטיפולוגי ויצרו סדרות עוקבות של מבנים ארכיטקטוניים מנוכרים בעלי מאפיינים משותפים. ניר מתמקד בסדרה זו בפרספקטיבות חסומות של תפנימי מסדרונות בחללים ריקים ובתעתועי האור במפלסים החסומים. עבודות אלו מכילות היבטים מנוגדים: הפרסקטיבה המתאפיינת בתחושת עומק השואבת פנימה, לצד היותה חסומה; משחקי האור והצל, הצבעוניות העדינה והטקסטורה הרכה, המנוגדים לקוויות הנוקשה של החללים; וכן המידות הקטנות של הציורים, היוצרים תחושה של אינטימיות, אל מול ההקשר המקורי של החללים המונומטליים.

העבודות מצוירות על בד, נייר או בריסטול. ספיגת הצבע השונה בכל אחד מן המצעים משפיעה על אופי הטקסטורה. בשנים האחרונות ניר מעדיף לצייר על נייר, המתאפיין בטקסטורה ההולמת את זו של הקירות המופיעים בציוריו. הבחירה המודעת בגוונים המונוכרומטיים ושל מאפייני הטונליות יוצרת תחושה רכה, נעימה ושלווה. לעומת עבודותיו המוקדמות, המתאפיינות בגוונים חומים היוצרים תחושה של סגירות, אפלוליות ומסתוריות, בעבודות החדשות החלל פתוח ומואר יותר ויש תחושה של אווריריות והתרוממות רוח. הן מתאפיינות בצמצום צבעוני ובמעברים טונאליים הדרגתיים, אך עדיין עשירים ורוויים. התמצות והקו הנקי והאסתטי משקפים עבורו את החתירה העמוקה לביטוי של מהות מזוככת.

תצלום של יצירתו של ניר משרת, "החלל הלבן", 2018, גלריית הווייט קוב, סן פרנסיסקו, קליפורניה

^[1] מישל פוקו, "על מרחבים אחרים", הטרוטופיה, תרגום מצרפתית ואחרית דבר: אריאלה אזולאי (תל אביב: רסלינג, 2003), עמ' 16.

^[2] יהודה גרינפילד־גילת, צאצאי הזמן ודיירי המרחב - על מקומה של האדריכלות בעולם מתחדש (תל אביב: רסלינג, 2015), עמ' 178.

^[3] ברנד והילה בכר (Bernard & Hilla becher) היו מחשובי הצלמים במחצית השנייה של המאה העשרים.

ללא כותרת (תפנים), 2014, שמן על נייר, 50x40

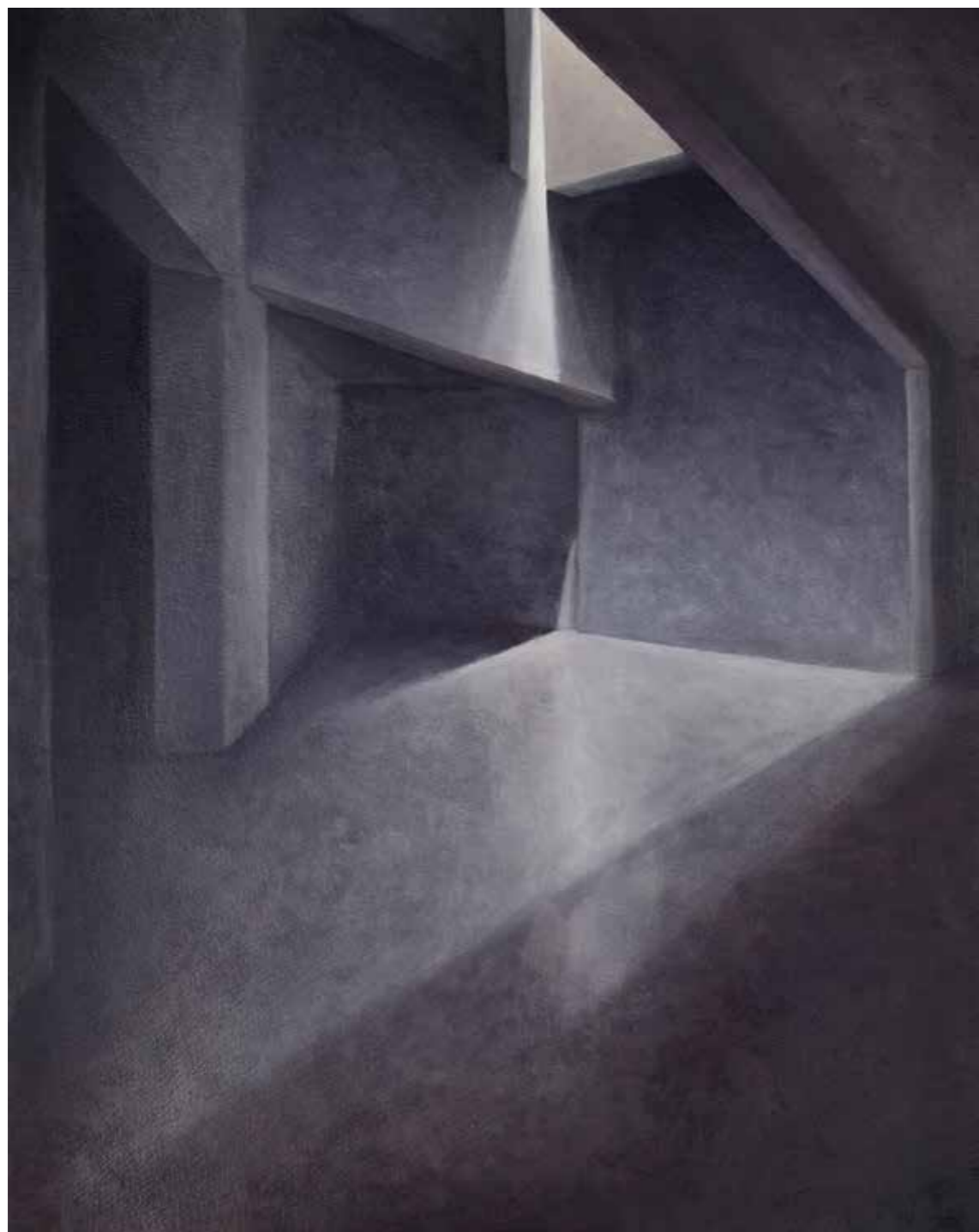
ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 30x20

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 19x19

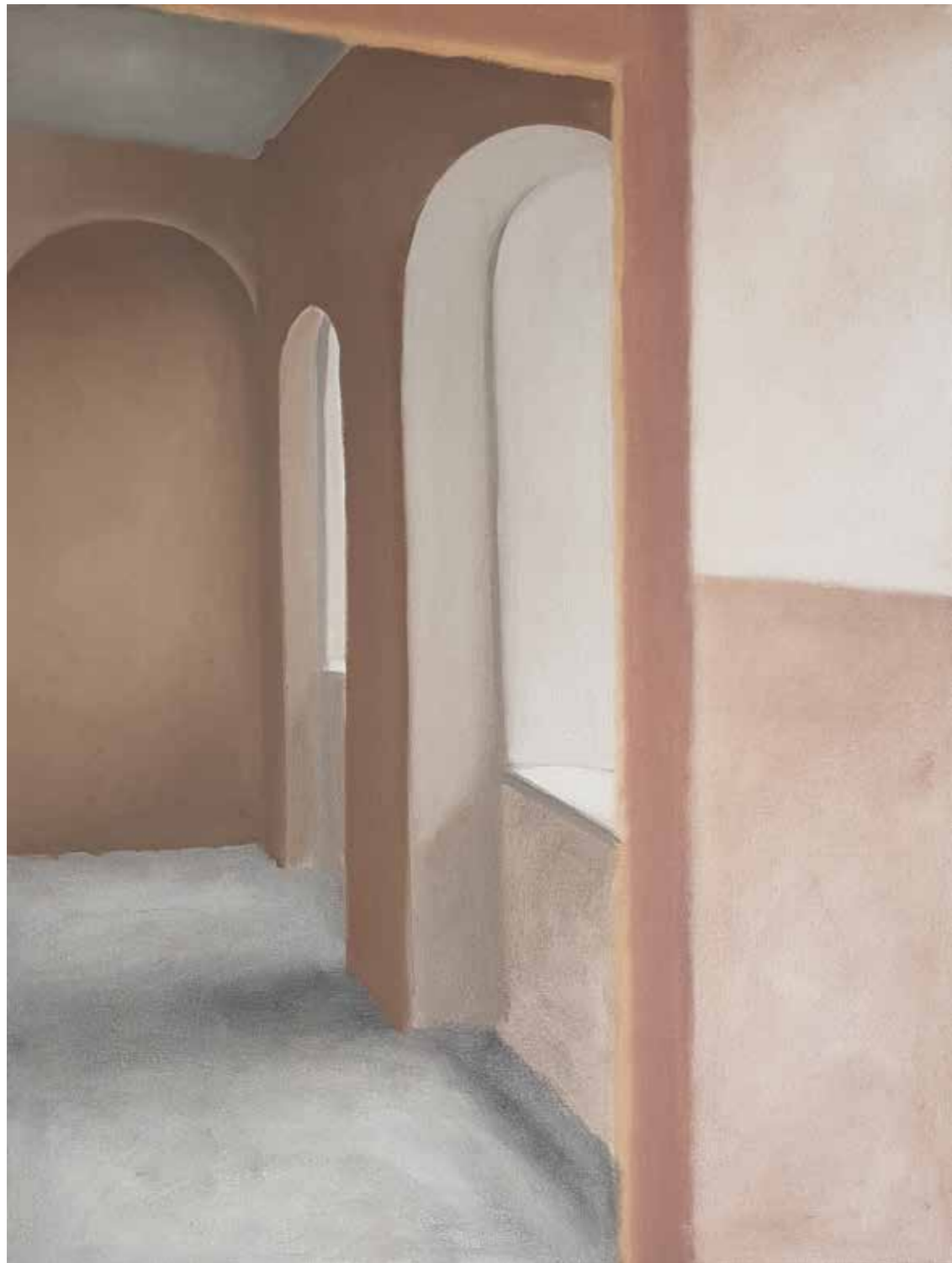
ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 20x20

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 50x40

ללא כותרת (תפנים), 2014, שמן על בד, 50x40

ללא כותרת (תפנים), שמן על בד, 65x50, 2019

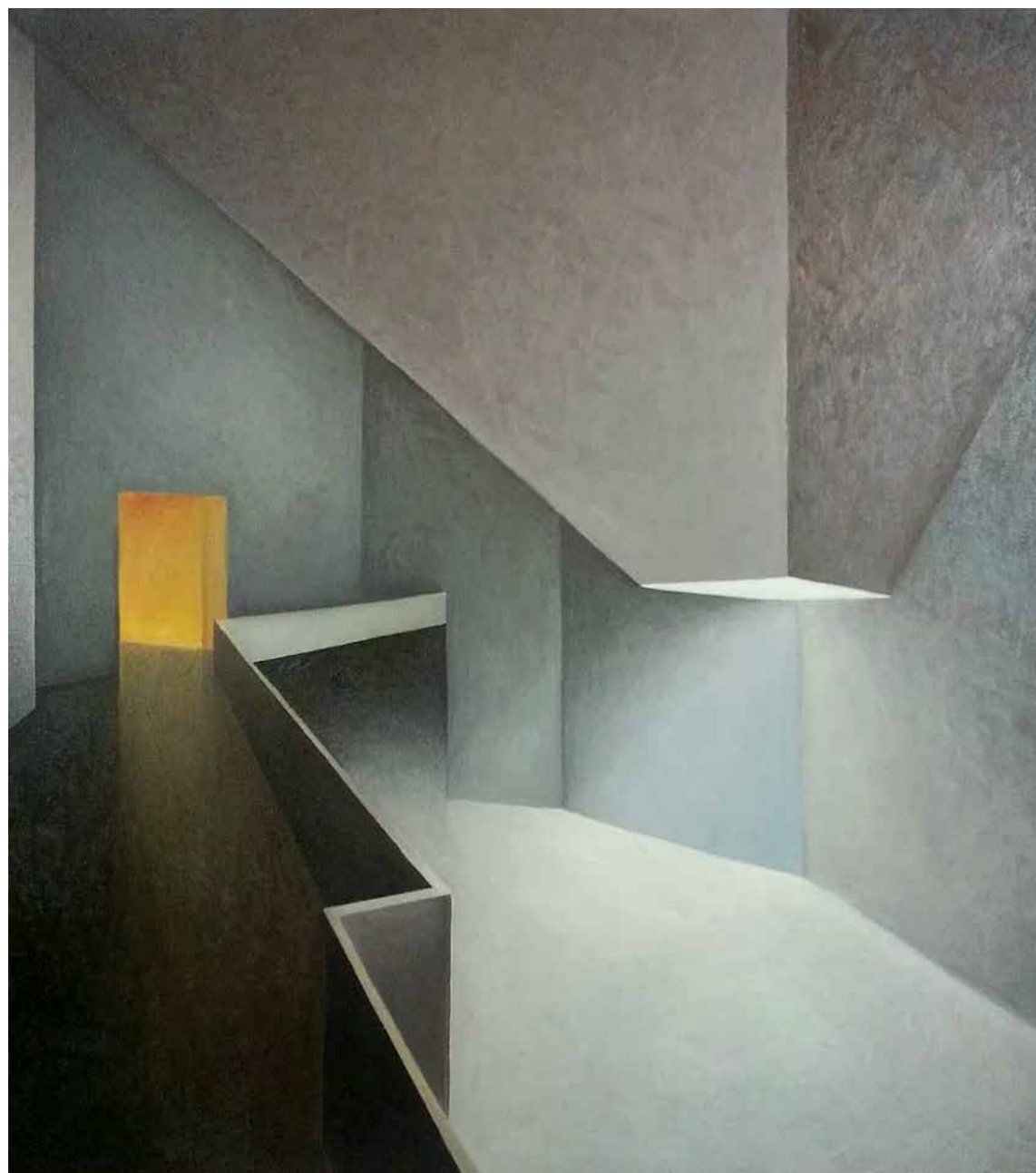
ללא כותרת (תפנים), שמן על בד, 50x65, 2018

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 60x40

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 60x40

ללא כותרת (תפנים), 2018, שמן על בד, 80x100

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 30x40

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על בד, 40x30

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 60x40

ללא כותרת (תפנים), שמן על נייר, 2021, 50x35

ללא כותרת (תפנים), שמן על נייר, 2021, 25x20

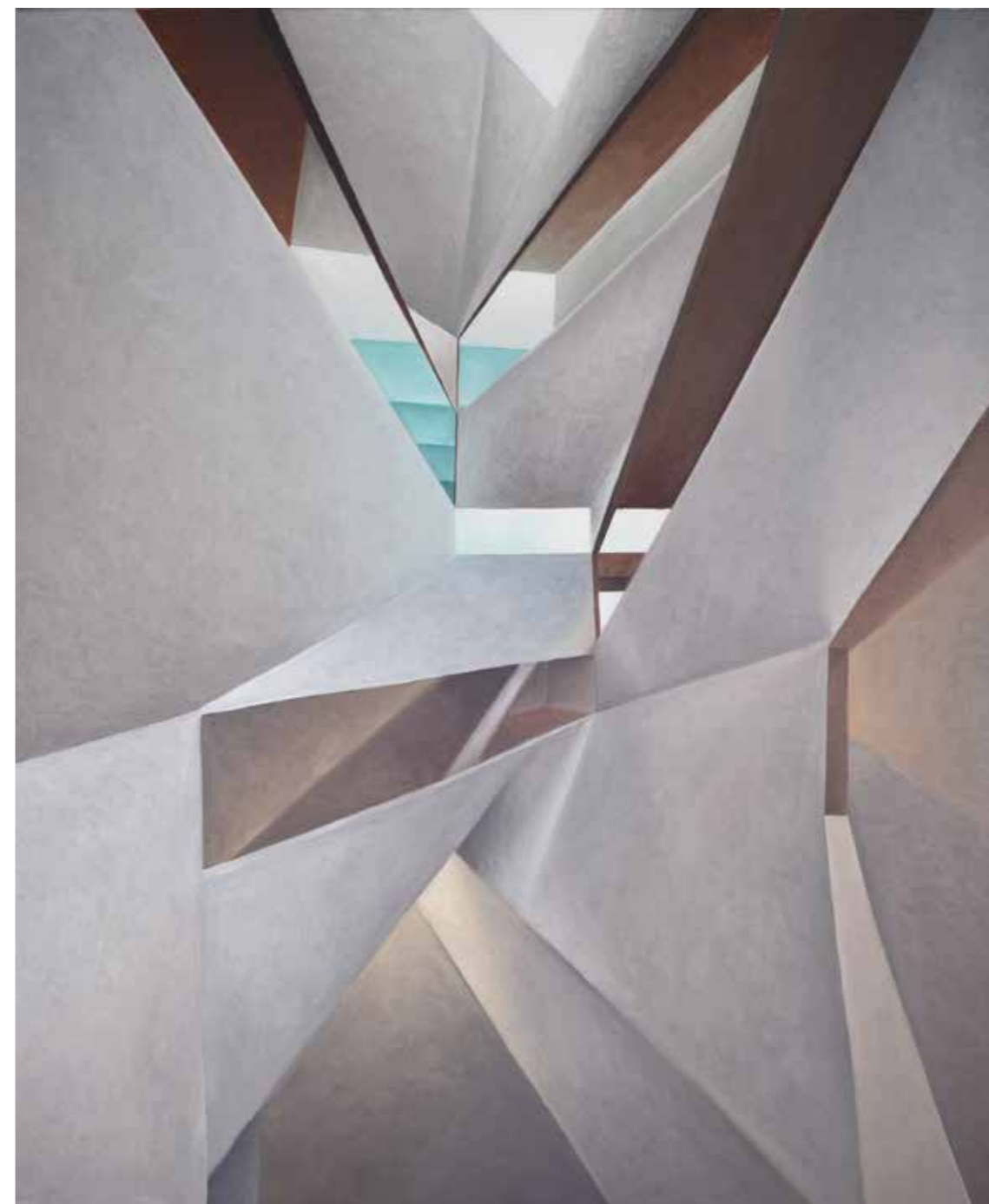
ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 60x40

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על נייר, 60x40

ללא כותרת (תפנים), 2021, שמן על בד, 100x70

ללא כותרת (תפנים), 2016, שמן על נייר, 100x120

ללא כותרת (תפנים), שמן על נייר, 40x30

ללא כותרת (תפנים), שמן על בד, 50x40

ללא כותרת (חויץ), שמן על בד, 80x100, 2022